

Đệ Nhất Mỹ Nhân: Cattleya Portia ‘Cannizaro’

Có người bạn quen hỏi tôi rằng:

“Sao lâu nay bác chỉ viết về lan Việt hay những bài dính dáng đến Việt Nam. Phải chăng bác quên hẳn nơi bác đã nhận là quê hương thứ hai rồi chẳng?”

Nói như vậy thực là oan uổng cho tôi quá. Xin hiểu cho rằng hiện nay tôi tuy mang quốc tịch Hoa Kỳ và sống trên đất Mỹ, tôi vẫn nhớ ơn nước Mỹ và những người không cùng màu da, tiếng nói, khi xưa đã mở rộng vòng tay đón nhận chúng ta. Bốn chữ “Màu da, tiếng nói” bây giờ có lẽ hơi cổ, không còn hợp thời nữa, bởi vì trên một triệu người tỵ nạn năm xưa bây giờ đã trở thành công dân Hoa Kỳ và tôi cũng có màu da và tiếng nói như họ.

Hơn nữa, xin hãy thông cảm cho những người già gần kề miệng lỗ thường hay hoài niệm về những gì đã qua từ lâu, song vẫn còn lảng vảng trong tâm trí, nhất là chúng ta không phải là hạng người vong bản quên hết quê hương nguồn gốc.

Nhưng thôi xin hãy vào chuyện khác kéo lại mang tiếng là vô ơn, vô nghĩa.

Vào khoảng năm 1994-1995 gì đó khi tham dự buổi họp hàng tháng của Hội Hoa Lan Quận Cam (Orange County Orchid Society) tại thư viện thành phố Yorba Linda, một thành phố nằm vào phía bắc của khu Tiểu Saigon. Thành phố này cũng là nơi chôn nhau và an táng của Tổng thống Richard Nixon với tòa bảo tàng viện mà 20 năm qua tuy ở gần chừng một cây số, tôi chưa hề đặt chân tới. Làm ơn xin đừng hỏi lý do.

Trong Hội Hoa Lan Quận Cam, tôi là người Việt duy nhất. Vài năm sau đó mới có vài người tham dự nhưng chỉ được vài kỳ rồi không hề trở lại. Hôm đó một vài hội viên mang cây tới bán. Trong đó có cây Cattleya hai lá không có hoa mang tên Porcia ‘Cannizaro’ giá bán \$50. Nhìn cây lan, thân cao ngồng trên nửa thước, tôi ngần ngừ. Bà Hội Trưởng, Luật sư Dorothy Goldberg ghé vào tai nói nhỏ:

“Ông hãy mua đi, hoa màu tím hồng rất đẹp! Giá rẻ lắm đó! Trước đây tôi phải mua với giá \$100 mà không được tốt như cây này!”

Ảnh: www.orchid.or.jp

Không chậm trễ, tôi móc tiền ra trả, trước con mắt tỏ vẻ hối tiếc của mấy bà Mỹ già, nhưng ăn diện còn hơn những người còn trẻ.

Mang về nhà, tôi lấy cây ra khỏi chậu vì vật liệu trồng cây đã mục nát. Cắt sạch rễ thối, rửa cho sạch và ngâm trong thuốc sát trùng. Tách cây ra làm 2 phần, mấy thân cây già phía sau được tách rời ra cho đỡ choán chỗ. Phần còn lại gồm 5 thân, tôi đem trồng với vỏ thông và đá pumice loại trung bình. Mấy thân cây già hãy còn mắt nhỏ nhưng xẹp lép, tuy không có nhiều hy vọng, tôi cũng đem trồng thử xem bản năng sinh tồn của cây lan này tới mức nào.

Ba tháng trôi qua, những thân phía trước, mọc ra 2 mầm nhỏ và chiếc mầm xẹp lẹp của chậu lan già tính theo thân cây có lẽ đã từ 3-4 năm về trước đã bắt đầu tỉnh dậy sau giấc ngủ triền miên. Chiếc mầm này dần dần chuyển từ màu vàng úa sang màu xanh và hình thể cũng căng phồng lên như cô gái bắt đầu vào tuổi dậy thì. Những mầm này mỗi ngày một lớn, tròn quay chứ không dẹp như những giống Cattleya khác.

Thời đó Internet hãy còn là những gì mới mẻ và quá xa lạ nên không thể tìm hiểu thêm gì được về cây lan. Người nói này kẻ nói khác nhưng đa số nói rằng cây này hoa màu hồng và có

Ảnh: [wwwFlickr.com](http://www.Flickr.com)

tin đồn là 90% bị nhiễm virus. Viết thư hỏi Hội Hoa Lan Hoa Kỳ (American Orchid Society) chẳng thấy trả lời. Có lẽ những vị cao nhân này còn đang mải du hí, tiệc tùng đâu đó, thôi đành chờ đợi xem sao (Wait and see). Tháng ngày trôi qua, cây lan mỗi ngày một cao có lẽ phải trên 8 tấc, cuối mùa thu năm đó cả 3 cây non cùng khai hoa nở nhụy. Tính tổng cộng trên 30 hoa ngang to, khoảng 7-8 phân, màu tím hồng tuyệt đẹp.

Theo tôi, không có cây Cattleya nào có thể nhiều hoa và đẹp như cây lan này được. Phải nói là Thiên Hạ Đệ Nhất Mỹ Nhân mới đúng: hương thơm nhẹ nhẹ chứ không quá nồng nàn, thân hình tròn lẳn như những cô gái chân dài, lá xanh bóng mượt mà và không bút nào tả hết vẻ đẹp của bông hoa.

Nhưng mỹ nhân một đôi khi cũng dễ dàng mệnh yếu. Thân cây non và dò hoa rất tròn, thân gái, đào tơ liễu yếu không chịu được cơn gió phũ phàng. Quay đi, quay lại nếu không khéo sẽ thân gãy, hoa rơi cho nên cần phải cột

vào que chống. Ngoài ra khi cây mới lớn thường hay bị đọng nước trong bẹ gây ra bệnh thối cuống, cần phải tưới bẹ trên thân cây cho nước dễ dàng thoát ra ngoài.

Những cây C. Porcia 'Cannizaro' của tôi phát triển nhanh chóng, cứ một mầm mới sang năm lại nảy ra 2 cây con. Cứ thế mà tăng trưởng, nhất là những cây con cháu đều cao hơn bà nội, cây cao nhất lên tới 90 phân. Tiếc rằng những bức hình kỷ niệm với cây lan đó, hiện giờ tuy đang nằm trong máy điện toán của tôi, nhưng không biết ở trong ngõ ngách nào đó với hàng chục ngàn tấm ảnh. Dù rằng tôi đã bỏ ra nhiều thời giờ tìm kiếm đến nỗi chóng mặt, hoa mắt rồi đành chào thua và xin mượn tạm những ảnh của người ngoài vậy.

Mấy năm sau đó, người vợ hiền sau 55 năm cùng tôi chung sống đã bỏ tôi ra đi vì chứng ung thư phổi sau một năm phấn đấu với tử thần. Tôi chán ngán, bỏ bê vườn lan, không thêm nhìn ngó, phó mặc cho chương trình tưới nước, bón phân tự động. Cho đến 3-4 năm sau, khi nỗi sầu thương đã tạm nguôi ngoai, ôi thôi! Các cây lan mà vợ chồng tôi trân

Ảnh: www.Rvorchidwork.com

quý đã bị lũ rệp sáp, rệp vẩy (Boisduval's scale) thâm nhập đến tận mầm non, bẹ già. Nhiều cây lan lá vàng úa và từ từ đi vào cõi thiên thu, trong số đó mấy chậu *C. Porcia* 'Cannizaro' cũng không sao thoát được tai ách này.

Cách đây 3-4 năm, cô con gái rượu của tôi mang tặng lại một khóm *C. Porcia* 'Cannizaro'. Khóm này sinh sôi mau lẹ, tôi phải xẻ ra vì thân già không còn sức khiêng nổi. Gần đây trong cuộc dần dần thanh toán vườn lan, chị Đặng Hoàng Mai là một trong vài người sở hữu cây lan đó ...

Cuốn "Đại Tư điển Bách khoa Internet" đã cho biết như sau:

Năm 1897, James Veitch và người con đã lai giống giữa cây *Cattleya bowringiana* x *Cattleya labiata* = *Cattleya Portia*.

Năm 1927, H.G. Alexander lai giống giữa cây *Cattleya bowringiana* x *Cattleya Armstrongiae* (*C. Hardyana* x *C. loddigesi*) = *Cattleya Porcia*.

Năm 1936, cây *Cattleya Porcia* 'Cannizaro' mới được trao tặng giải nhì AM (Award of Merit) của Hoàng gia Anh cát lợi và Hội Hoa Lan Hoa Kỳ vào năm 1951. Năm 1988, cây lan này đoạt giải nhất FCC (First class certificate) của Hội Hoa Lan Hoa Kỳ. Cho tới bây giờ nhiều người vẫn còn lầm tưởng 2 cây cũng chỉ là một, và khi viết tên cây lan, có người bỏ hẳn chữ "C." ở đầu.

C. bowringiana

C. labiata

Ảnh: www.orchidsonline.com

Vào khoảng thập niên 1930-1940, cây lan *Cattleya Porcia* 'Cannizaro' thực là vô giá và bọn con buôn đua nhau hốt bạc. Ngày nay chẳng biết giá cả thế nào, nhưng trên Internet, Orchid Limited vẫn còn rao bán với giá \$500 một chậu 10".

Mong rằng mùa thu năm nay, chị Đặng Hoàng Mai và các hội viên khác sẽ mang những cây lan Đê Nhất Mỹ Nhân tới hội để mọi người cùng chiêm ngưỡng.